

**Ocena osiągnięć naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych i
popularyzatorskich
Pani dr Magdaleny Chęć w związku z postępowaniem wszczętym w sprawie
nadania stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w dyscyplinie
psychologia**

Pani Doktor Magdalena Chęć ukończyła studia psychologiczne na Uniwersytecie Gdańskim. Na Uniwersytecie Gdańskim, w Instytucie Psychologii, ukończyła również studia doktoranckie i obroniła pracę doktorską zatytułowaną "Style funkcjonowania społeczno-emocjonalnego młodzieży identyfikującej się z subkulturą Emo", której promotorem była profesor dr hab. Teresa Rostowska. Po uzyskaniu w 2010 roku stopnia doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego rozpoczęła pracę naukową i dydaktyczną w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego, gdzie pracuje do dziś. Pani Doktor łączy pracę naukowo-dydaktyczną z praktyką kliniczną związaną głównie z dziećmi i młodzieżą. Swoje umiejętności praktyczne, w tym psychoterapeutyczne doskonalili na licznych kursach i szkoleniach.

• **Ocena osiągnięć naukowych**

Działalność naukowa Habilitantki skoncentrowana jest wokół psychologii klinicznej, w tym zwłaszcza specyfiki funkcjonowania oraz doświadczanych problemów dzieci i młodzieży. Tym zagadnieniom poświęcona została zarówno praca doktorska, jak i główne osiągnięcie naukowe, czyli książka zatytułowana "*Zachowania ryzykowne i problemowe młodzieży. Uwarunkowania psychospołeczne i rola aktywności wolnoczasowej*". Podjęte prace, w zdecydowanej większości empiryczne, przygotowane są starannie i rzetelnie (wniosek taki wysnuwam na podstawie dołączonych do dokumentacji prac). Podejmują oryginalną i ciekawą problematykę a przy tym responsywną na obecną sytuację młodzieży i doświadczane przez nią problemy. Wyniki uzyskanych badań mogą być pomocne do przygotowania systemów wsparcia funkcjonowania młodych osób.

Uszczegóławiając dorobek naukowy, poza wymienioną książką, obejmuje on 26 prac naukowych (w tym 23 po doktoracie) oraz 63 wystąpienia na konferencjach krajowych (38) i międzynarodowych (25). Spośród prac naukowych, tj. artykułów i rozdziałów w książkach, 9 opublikowanych zostało w czasopismach posiadających wskaźnik Impact Factor (IF=10,81). Łączna liczba punktów MniSW=590 pkt. Pozostałe dane bibliometryczne to: liczba cytowań wg bazy Web of Science – 27, Indeks Hirsch'a – 3. Pani Doktor była pierwszym autorem w publikacjach z IF 3 razy, zaś w pozostałych publikacjach – 7 razy. Jak można zauważyć, preferuje Ona pracę zespołową, która jest obecnie najczęstszą formą pracy naukowej. Nie zamieszczono jednak informacji o procentowym udziale Habilitantki w przygotowaniu prac. Pod względem ilościowym dorobek ten jest nieco dyskusyjny. Jednak jego analiza przekonuje mnie o rzetelności, staranności w przygotowaniu prac, oraz dojrzałości badawczej i oryginalności podjętych tematów. Są to też prace opublikowane/lub wygłoszone w międzynarodowych czasopismach/na międzynarodowych konferencjach. Dlatego ogólnie oceniam, iż dorobek ten jest wystarczający na stopień doktora habilitowanego.

Praca naukowa Habilitantki dotyczy różnych zagadnień klinicznych. Najczęściej dotyczą one funkcjonowania dzieci i młodzieży i doświadczanych przez nich problemów. Wśród nich można wyróżnić młodzież z rozpoznanymi zaburzeniami, takimi jak ADHD, czy specyficzne trudności w uczeniu się. Moją uwagę zwrócił artykuł dotyczący znaczenia oddziaływań terapeutycznych na motywację szkolną dzieci z dysleksją z racji rzadko poruszanych tematów a także z racji staranności doboru prób, m.in. przy zastosowaniu Skali Inteligencji Wechslera. Ponadto w kręgu zainteresowań badawczych Habilitantki jest młodzież należąca do specyficznej subkultury, jaką jest subkultura Emo. Stara się Ona ustalić charakterystyczne właściwości tej młodzieży jak również jej środowiska rodzinnego. Młodzież ta np. cechuje się nasilonymi zachowaniami agresywnymi, zaś rodzice częściej przejawiają negatywne postawy rodzicielskie. Ponadto, w jednej z prac wskazano na inne, w porównaniu z młodzieżą nienależącą do żadnej subkultury, zależności między postawami rodzicielskimi a różnymi rodzajami agresji u młodzieży należącej do subkultury Emo. Wydaje się to odkrywcze i ważne dla oddziaływań praktycznych. Ciekawe są prace Habilitantki dotyczące znaczenia muzyki dla funkcjonowania poznawczego i emocjonalnego młodzieży oraz jej zdrowia

psychicznego. Wyróżnić wśród nich można zwłaszcza te o eksperymentalnym charakterze. Wśród zainteresowań Habilitantki jest też środowisko rodzinne i jego wpływ na funkcjonowanie osób w różnym wieku życia. Środowisko to analizowane jest w aspekcie postaw rodzicielskich, stylów przywiązania i nieprawidłowych zjawisk. Habilitantka brała również udział w wielu zespołowych projektach badawczych, które dotyczyły genetycznych uwarunkowań uzależnienia od alkoholu, psychospołecznej i poznawczej charakterystyki funkcjonowania osób chorych na schizofrenię, z chorobą Alzheimera, stwardnieniem rozsianym oraz ich rodzin. Są to prace prowadzone na pograniczu wielu dyscyplin naukowych: genetyki, neurologii, neuropsychologii, psychiatrii i psychologii klinicznej. Udział Habilitantki w tych projektach świadczy o posiadaniu przez Nią bogatej wiedzy klinicznej, integracji wiedzy z różnych dziedzin nauki oraz o umiejętności współpracy naukowej. W Jej dorobku naukowym znajdują się też prace, które są poświęcone funkcjonowaniu człowieka w świecie wirtualnym. Mianowicie, badała Ona postawy profesjonalistów wobec pomocy psychologicznej oferowanej on-line, wskazując na pewną jej efektywność w przypadku wybranych problemów człowieka oraz wiele różnorodnych uwarunkowań tych postaw. Najwięcej miejsca w pracy naukowej poświęciła Pani Doktor zachowaniom ryzykownym i problemowym młodzieży. Prace te mają w zdecydowanej większości charakter empiryczny. Prace te są istotne z tego głównie względu, iż zachowania problemowe, zarówno emocjonalne jak i behawioralne a także różne formy zachowań ryzykownych pojawiają się wśród współczesnej młodzieży coraz częściej i w coraz młodszym wieku.

Tym zagadnieniom poświęcona jest też rozprawa habilitacyjna, w której poszukiwane są psychospołeczne uwarunkowania zachowań problemowych i ryzykownych młodzieży przy mediacyjnej roli aktywności wolnoczasowej. Jest to praca badawcza z szeroko rozbudowaną częścią teoretyczną dotyczącą charakterystyki funkcjonowania młodzieży oraz psychospołecznych kontekstów jej rozwoju. Klasyczna wiedza uzupełniona jest najnowszymi teoriami oraz wynikami aktualnych badań. Ciekawe są też uzupełnienia powstałe na podstawie obserwacji klinicznych Autorki. Takie połączenie wiedzy teoretycznej z klinicznym doświadczeniem wydaje się ważne dla pełnej charakterystyki młodzieży, jest ono też zgodne z aktualnym podejściem praktyki psychologicznej opartej na dowodach empirycznych. Książka składa się z części teoretycznej i empirycznej. W pierwszej z nich scharakteryzowany został okres

dorastania poprzez podanie ram czasowych aktualnie przyjętych, dynamiki zmian ujętych w różnych koncepcjach psychologicznych, zadań rozwojowych młodzieży oraz specyficznych cech rozwoju fizycznego, psychicznego (emocjonalnego, poznawczego, rozwoju tożsamości, rozwoju moralnego, rozwoju wartości, światopoglądu), społecznego i behawioralnego. W części tej wskazano, co jest charakterystyczne w życiu współczesnej młodzieży w porównaniu z dawniej żyjącą. Interesująco opisano odkrycia związane z rozwojem mózgu w części dotyczącej rozwoju fizycznego młodzieży. W kolejnym rozdziale scharakteryzowane zostały psychospołeczne czynniki wpływające na rozwój młodzieży, które stanowią również przedmiot przedstawionych w książce badań. Pierwszym z nich jest temperament stanowiący biologiczną podstawę myśli, emocji i zachowania, czyli tego wszystkiego, co składa się na osobowość człowieka. Być może lepszym określeniem byłoby, mówiąc o temperamencie, słowo 'właściwość', a nie 'zjawisko', jak to ma zwyczaj używać Habilitantka. W tej części pracy szczegółowo opisano różne koncepcje temperamentu skoncentrowane na dziecku (koncepcję temperamentu zahamowanego i niezahamowanego J. Kagana, interakcyjną teorię temperamentu dziecka A. Thomasa i S. Chess, teorię behawioralno-genetyczną A. Bussa i R. Plomina), szczególnie analitycznie przedstawiono rozwojową koncepcję temperamentu M. Rothbar i D. Derryberry'ego, która stanowi teoretyczną podstawę kwestionariusza temperamentu użytego w badaniu. W koncepcji tej dwa główne czynniki temperamentalne to reaktywność i samoregulacja, których znaczenie szczególnie jest duże w funkcjonowaniu i rozwoju młodzieży. W wyniku analiz statystycznych czynniki te zostały podzielone na szereg wymiarów, które opisano w pracy wraz z dokładnym opisem wyników badań mających na celu wyszukanie ich neurologicznego podłoża. Kolejny kontekst rozwoju młodzieży ma naturę społeczną. Są to zarówno wpływy środowiska rodzinnego, jak i mające często w okresie dorastania dominujące znaczenie, wpływy środowiska rówieśniczego. Środowisko rodzinne rozumiano zgodnie z podejściem systemowym. Opisano zwłaszcza model kołowy funkcjonowania rodziny D.H. Olsona i wsp., w którym wyróżniono takie wymiary jej funkcjonowania, jak: spójność, elastyczność, komunikację i satysfakcję z życia rodzinnego. Poza modelami funkcjonowania rodziny opisano wpływ rodziny na rozwój młodego człowieka w różnych sferach. Opis ten zawiera wiele istotnych danych o rodzinnych czynnikach chroniących rozwój młodzieży a także o czynnikach

ryzyka. W dalszej części pracy przedstawiono środowisko rówieśnicze jako istotne w życiu dorastającej młodzieży. Opisano znaczenie relacji rówieśniczych istniejących zarówno w klasie, pozaszkolnych, jak i współcześnie istniejących relacji on-line. Oprócz charakteru i funkcji relacji rówieśniczych wskazano na elementy ochronne i elementy mogące stanowić ryzyko dla rozwoju młodego człowieka. W kolejnej części pracy omówiono jako kontekst rozwoju młodzieży zajęcia wolnoczasowe o charakterze ustrukturalizowanym (zajęcia dodatkowe) i nieustrukturalizowanym (zajęcia dowolne). Poza wskazaniem ich znaczenia dla rozwoju młodego człowieka w sferze poznawczej, emocjonalnej, społecznej i behawioralnej, w tym zwłaszcza dla jego autonomii, podkreślono fakt, iż problem aktywności wolnoczasowej jest niezwykle rzadko podejmowany w badaniach. Na zakończenie części teoretycznej wyjaśnione zostały zachowania ryzykowne i zachowania problemowe młodzieży z punktu widzenia psychopatologii rozwojowej, rozumianej zgodnie z koncepcją T. Achenbacha jako makroparadygmat. Omówiono zachowania problemowe młodzieży szczególnie uwzględniając koncepcję pomiaru opartego na empirii Achenbacha oraz zachowania ryzykowne uwzględniając koncepcję Jessora. Wskazano szereg wyników badań poświęconych czynnikom ryzyka i czynnikom ochronnym tych zachowań. Ten ostatni rozdział jest, w mojej opinii, najlepiej i najciekawiej przygotowany spośród teoretycznych rozdziałów. Świadczy o dużej erudycji Habilitantki oraz o jej wnikliwym rozumieniu sytuacji młodych ludzi.

Ogólnie część teoretyczną oceniam pozytywnie. Dobrze wprowadza w problematykę badań własnych. Ewentualne uwagi są następujące: Tekst ten jest bardzo obszerny i dlatego pomocne byłyby podsumowania pod każdym rozdziałem, zawierające najważniejsze kwestie oraz podkreślenie własnego spojrzenia na omawiane problemy. Habilitantka podaje, iż teoretyczne podstawy badań stanowią założenia ekologicznej teorii U. Bronfenbrennera oraz teorii pozytywnego rozwoju młodzieży Lerner, które wyjaśniają uwarunkowania zachowania człowieka. Choć nie odnoszę się do tego wyboru krytycznie, to jednak zastanawiam się, jakie argumenty przemawiają za wyborem akurat tych koncepcji a nie np. koncepcji Achenbacha opisującego psychopatologię rozwojową jako paradygmat, w której przyjmuje on zaburzenia rozwoju uwarunkowane polietiologicznie. Całościowo patrząc na pracę, mam jednak wrażenie, iż Habilitantka przyjęła kliniczne podejście a głównym celem jest charakterystyka młodzieży w zakresie przejawianych przez nią zachowań

ryzykownych i problemowych oraz ich uwarunkowań. Podjęty główny problem ma naturę praktyczną, stąd też kwestie teoretyczne pozostają trudne do ujednoczenia, są one jakby w tym wypadku na drugim planie.

Głównym celem swoich badań Habilitantka uczyniła "określenie pośredniczącej roli zajęć dodatkowych i dowolnych w związkach czynników rodzinnych, rówieśniczych i temperamentalnych z zachowaniami problemowymi i ryzykownymi młodzieży w okresie dorastania" (s. 209). Opracowując własny model badawczy inspirowała się następującymi pracami badawczymi, w których również poszukiwano wpływu aktywności wolnoczasowej na funkcjonowanie młodzieży: modelem zależności zorganizowanych zajęć pozalekcyjnych wg L.M. Fawcett oraz modelem zależności aktywności wolnoczasowej wg P. Badury. W modelach tych wskazano na mediacyjną rolę aktywności wolnoczasowej między wpływami rodzinnymi (model opracowany przez Fawcett) bądź wpływami rodzinnymi i rówieśniczymi (model opracowany przez Badurę) a pozytywnym rozwojem młodzieży rozumianym jako fizyczne i psychiczne zdrowie, brak zachowań zagrażających zdrowiu, wyniki w nauce (model wg Badury), lub pozytywnymi rezultatami (pozytywna samoocena, satysfakcja z życia, brak nudy, akceptacja społeczna) i negatywnymi rezultatami (zachowania ryzykowne) (model wg Fawcett). W opracowanym przez siebie modelu wprowadziła jako zmienne wyjaśniające, obok czynników rodzinnych i rówieśniczych (kontekst społeczny), również właściwości wewnętrzne badanej młodzieży w postaci temperamentu (kontekst biologiczny). Zmiennymi wyjaśnianymi były zachowania problemowe i zachowania ryzykowne. Aktywności wolnoczasowe w postaci zajęć dodatkowych i zajęć dowolnych pełniły rolę mediatorów. Zachowania ryzykowne określono zgodnie z koncepcją Jessora, jako "podejmowanie przez młodzież różnych działań, które mogą szkodzić ich rozwojowi i zdrowiu" (s. 198). Analizowano takie ich rodzaje jak: zażywanie substancji psychoaktywnych (alkohol, papierosy, narkotyki i dopalacze) oraz dysfunkcyjne korzystanie z internetu. Zachowania problemowe rozumiano zgodnie z koncepcją Achenbacha pomiaru opartego na empirii, który na podstawie doświadczanych przez osoby szczegółowych problemów, zgrupował je w dwa nadrzędne syndromy, tj. zachowania internalizacyjne i zachowania eksternalizacyjne tworzące łącznie zachowania problemowe. W projekcie badawczym poszukiwano wzajemnych wpływów między zachowaniami ryzykownymi i zachowaniami

problemowymi, co wydaje się ciekawym poznawczo przedsięwzięciem a także ważnym dla celów praktyki terapeutycznej. Zmienne wyjaśniające rozumiano następująco: Temperament definiowano zgodnie z rozwojową teorią temperamentu M. Rothbart jako zespół biologicznie uwarunkowanych cech a zwłaszcza związanych z reaktywnością i samoregulacją jednostki. Wskazano, iż teoria ta może być szczególnie ważna przy wyjaśnianiu funkcjonowania młodzieży, bowiem z jednej strony podkreśla stałość cech temperamentalnych a z drugiej ich dynamikę rozwojową oraz znaczenie procesów samoregulacyjnych. Środowisko rówieśnicze rozumiano jako relacje rówieśnicze w szkole, poza szkołą oraz w kontaktach on-line. Przystosowanie do środowiska szkolnego rozumiano zgodnie z propozycją Zwierzyńskiej i Matuszewskiego, jako *"realizowanie własnych potrzeb ucznia z jednoczesnym respektowaniem potrzeb rówieśników z klasy i dopasowaniem się do nich"* (s. 206). Nie podano natomiast, jak rozumiane są relacje/przystosowanie pozaszkolne i istniejące on-line. Środowisko rodzinne analizowane jest w oparciu o model kołowy Olsena i wsp. ujmujący rodzinę w sposób systemowy i wyróżniający takie wymiary jej funkcjonowania, jak: spójność, elastyczność, komunikacja i satysfakcja z życia rodzinnego. Mediatorem w relacji pomiędzy kontekstem społecznym i biologicznym rozwoju młodzieży a przejawianymi przez nią zachowaniami ryzykownymi i zachowaniami problemowymi jest aktywność wolnoczasowa. Aktywność ta podzielona jest na dwa rodzaje działań, tj. na zajęcia dodatkowe, czyli ustrukturalizowane, zorganizowane, odbywające się pod nadzorem dorosłych oraz na zajęcia dowolne, czyli *"nieustrukturyzowany czas wolny, który ma charakter spontaniczny i jest zgodny z własną wolą podejmowanych aktywności"* (s. 122). Mimo, iż w literaturze przedmiotu istnieją badania dotyczące określenia wpływu i wzajemnych powiązań między poszczególnymi wyróżnionymi zmiennymi, to jednak opracowany przez Habilitantkę model stanowi oryginalną propozycję ujęcia problemu poszukiwania uwarunkowań zachowań ryzykownych i problemowych. Jest to próba całościowego wytłumaczenia wymienionych zachowań. Problem badawczy został uszczegółowiony w postaci 8 pytań badawczych. Do nich zaś zostały sformułowane hipotezy główne oraz hipotezy szczegółowe (25 hipotez szczegółowych). Są one poprawnie sformułowane. W badaniu zastosowano 5 narzędzi badawczych: Kwestionariusz temperamentu we wczesnej adolescencji – wersja zrewidowana (Early Adolescent Temperament Questionnaire – EATQ-R),

Kwestionariusz "Klasa wobec mnie" i "Ja wobec klasy", Skale Oceny Rodziny (SOR), Kwestionariusz Youth Self-Report (YSR) oraz ankietę własną. Habilitantka określiła własności psychometryczne kwestionariuszy w zastosowaniu do badań młodzieży. Narzędzia są dobrze dobrane do podjętego tematu. Analizy oparto o wyniki badania 825 uczniów w wieku 13-16 lat (zdecydowaną większość badanych stanowiły osoby w wieku 13-14 lat). 47% grupy to dziewczęta, zaś 53% - chłopcy. W badaniu dokonano analiz w całej grupie, choć wydaje się istotne wskazanie, dlaczego obrano taką strategię, płeć jest bowiem ważnym czynnikiem różnicującym wyniki badań. W charakterystyce grupy badawczej przedstawiono sposób spędzania wolnego czasu przez młodzież oraz nasilenie różnego rodzaju zachowań ryzykownych. Spośród zajęć dodatkowych największą popularnością cieszą się zajęcia ruchowe i naukowe, zaś spośród zajęć dowolnych – czas spędzany z bliskimi oraz używanie komputera. Badaną młodzież scharakteryzowano pod kątem przejawiania zachowań ryzykownych, ale nie podano informacji dotyczącej nasilenia u niej różnego rodzaju zachowań problemowych. Ponadto, z zawartych w aneksie danych można odczytać, iż dziewczęta charakteryzują się istotnie wyższym nasileniem wszystkich bez mała syndromów. Istotne byłoby wytłumaczenie tych wyników. Poza tymi uwagami, główna analiza wyników badań jest poprawna, przygotowana przy zastosowaniu zaawansowanych metod statystycznych. Wyniki badań wskazują na wzajemne zależności między zachowaniami problemowymi (szczególnie eksternalizacyjnymi) i zachowaniami ryzykownymi. Część zależności wydaje się zaskakująca, np. ujemne powiązania między zachowaniami internalizacyjnymi, oraz problemami społecznymi i zaburzeniami myślenia a zachowaniami ryzykownymi ujętych ogólnie a także paleniem papierosów. Złożone są również zależności między cechami temperamentu a nasileniem zachowań problemowych (internalizacyjnych i eksternalizacyjnych) oraz zachowań ryzykownych. Np. nie zawsze większe nasilenie strachu /lęku jako cechy temperamentalnej powoduje większe nasilenie zachowań internalizacyjnych, zaś większa zdolność wyężonej kontroli chroni przed ich powstaniem. Okazuje się, iż różne cechy temperamentu wiążą się w różny sposób z występowaniem zachowań ryzykownych. Temperament wiąże się również z podejmowaniem zajęć dodatkowych i dowolnych. Różne cechy temperamentu wyznaczają aktywność w poszczególnych rodzajach zajęć. Choć z największą ilością aktywności wolnoczasowych wiąże się większy poziom uwagi oraz mniejsza depresyjność. Cechy te sprzyjają mobilizacji,

wytrwałości zwłaszcza w zajęciach dowolnych (naukowych, ruchowych, w harcerstwie). Ale np. bardziej nasilona uwaga nie sprzyja angażowaniu się w zajęcia dowolne, typu używanie komputera, oglądanie TV. Wyniki badań wskazują na istotne uwarunkowania zachowań problemowych i ryzykownych przez czynniki środowiska rodzinnego. Czynniki te w nieco inny sposób wiążą się z różnymi rodzajami zachowań. Poza nieprawidłowymi zjawiskami mającymi miejsce w rodzinie (np. agresja), większe nasilenie problemów internalizacyjnych jest uwarunkowane niskim poziomem spójności w rodzinie (niezwiązanie), niskim poziomem elastyczności (sztywność) oraz małym zadowoleniem z życia rodzinnego. Natomiast większy poziom problemów eksternalizacyjnych jest związany zarówno z niskim (niezwiązanie) jak i z wysokim (splątanie) nasileniem spójności w rodzinie. Wyniki te wskazywać mogą na dużą potrzebę autonomii młodzieży ale też wsparcia ze strony najbliższych w zbudowaniu samodzielnego życia. Okazuje się, że nie zawsze bardziej adaptacyjne relacje w rodzinie (np. zrównoważona spójność, zrównoważona elastyczność) chroni młodzież przed eksperymentowaniem w substancjami psychoaktywnymi czy też przed dysfunkcyjnym korzystaniem z internetu. Czynniki rodzinne wpływają też na podejmowaną przez młodzież aktywność wolnoczasową. Wskazano, iż sprzyjająca atmosfera panująca w domu rodzinnym jest ważnym czynnikiem rozwijającym zainteresowania młodzieży realizowane podczas zajęć dodatkowych i dowolnych. Ale również niekorzystne zjawiska występujące w rodzinie, jak np. agresja mogą wyzwać w młodych osobach motywację do samorealizacji w niektórych zajęciach podejmowanych w czasie wolnym. Może to wskazywać nie tylko na chęć odreagowania negatywnych emocji ale też na odporność młodzieży. Czynniki związane ze środowiskiem rówieśniczym warunkują w różny sposób nasilenie problemów internalizacyjnych, eksternalizacyjnych oraz poszczególnych form zachowań ryzykownych. Okazuje się np., iż dla powstania problemów emocjonalnych większe znaczenie mają nieprzystosowawcze relacje z rówieśnikami w szkole, zaś dla problemów behawioralnych - jakość relacji z rówieśnikami poza szkołą. Nieprzystosowanie w środowisku szkolnym znacznie ujemnie wpływa na aktywność wolnoczasową, choć przynależność do grup rówieśniczych nie wyznacza wyborów uczestniczenia w zajęciach dodatkowych i dowolnych. Poczucie akceptacji przez rówieśników jest ważnym czynnikiem zwiększającym prawdopodobieństwo udziału w zajęciach dodatkowych. W ostatnich

analizach starano się określić istotność modeli mediacyjnych. Ustalono, iż *"spośród wszystkich analizowanych zajęć dodatkowych i dowolnych istotnymi mediatorami okazało się sześć: czytanie, zajęcia dowolne artystyczne, spędzanie czasu z bliskimi, spędzanie wolnego czasu w galerii hadlowej, zajęcia dodatkowe ruchowe, zajęcia dowolne aktywne a także samo uczęszczanie na zajęcia dodatkowe"* (s. 432). W wyniku analiz częściowo została potwierdzona hipoteza zakładająca pośredniczącą rolę zajęć dodatkowych i dowolnych w relacji między czynnikami psychospołecznymi a zachowaniami problemowymi i zachowaniami ryzykownymi.

Ogólnie uważam, iż (poza wskazanymi wcześniej dyskusyjnymi kwestiami) część empiryczna jest dobrze opracowana. Poprawnie, rzetelnie, wyczerpująco a przy tym ciekawie zinterpretowano wyniki uzyskanych badań. Być może warto byłoby jeszcze bardziej ustosunkować się do trudnej kwestii zbudowania całościowego modelu mediacyjnego dla zajęć dodatkowych i dowolnych (a nie poszczególnych ich rodzajów). Poza przedstawionymi analizami ciekawe byłoby wskazanie, które z zawartych w projekcie zmiennych najbardziej i jak wpływają na zmienne wyjaśniane, czyli zachowania ryzykowne i zachowania problemowe.

Uważam, iż książka *"Zachowania ryzykowne i problemowe młodzieży. Uwarunkowania psychospołeczne i rola aktywności wolnoczasowej"*, wskazana jako główne osiągnięcie naukowe jest bardzo rzetelnie przygotowana. Badania empiryczne są dobrze zaplanowane a ich wyniki poprawnie zinterpretowane. Habilitantka podejmuje ważny i oryginalny temat uwarunkowań psychospołecznych zachowań problemowych i ryzykownych młodzieży przy pośredniczącej roli aktywności wolnoczasowej. W dojrzały i wnikliwy sposób charakteryzuje funkcjonowanie młodzieży w wielu aspektach.

- **Udział w krajowych oraz zagranicznych projektach badawczych**

Pani Doktor aktywnie uczestniczy w projektach badawczych jako ich kierownik lub wykonawca. Jak podaje, realizowała bądź realizuje szereg (wymieniono 7) projektów badawczych finansowanych ze środków na badania statutowe Uniwersytetu Szczecińskiego. W 2018 roku uzyskała grant w ramach konkursu NCN MINIATURA. Jako wykonawca uczestniczyła w dwóch finansowanych zewnętrznie (MNiSW) projektach. Uczestniczyła w pracach zespołu badawczego, który przygotowywał projekty do NCN w konkursie OPUS (4 projekty, które nie otrzymały

dofinansowania).

- **Współpraca międzynarodowa**

Pani Doktor odbyła dwa staże naukowe w: 1) Department od Psychiatriy and Psychotherapy, Addiction Ward, Medical University of Vienna, Austria, lata 2011-2013; 2) Odeski Uniwersytet Narodowy im. Ilji Miecznikowa na Ukrainie, rok 2017. Wraz z profesorem A. Samochowiec współpracuje z badaczami z fundacji przy the Anthropedia Institute w USA, w tym z C.R. Cloningerem. W ramach tej współpracy opracowuje polską adaptację kwestionariusza temperamentu dla młodzieży JTCI.

- **Udział w krajowych i międzynarodowych konferencjach**

Pani Doktor uczestniczyła w licznych konferencjach krajowych (36) i międzynarodowych (27). Była też członkiem komitetu organizacyjnego dziewięciu Międzyuczelnianych Konferencji Dzień Mózgu mających miejsce na Uniwersytecie Szczecińskim a także była członkiem komitetu naukowego siedmiu konferencji.

5. Udział w kształceniu kadr naukowych i popularyzacja nauki

Pani Doktor prowadzi szereg przedmiotów z zakresu głównie psychologii klinicznej, psychopatologii wieku rozwojowego oraz psychoterapii na studiach magisterskich oraz podyplomowych. Prowadzi też seminaria magisterskie. Była promotorem pomocniczym w trzech przewodach doktorskich. W 2019 roku za zaangażowanie dydaktyczne została nagrodzona indywidualną nagrodą Rektora Uniwersytetu Szczecińskiego. Aktywnie zajmuje się działalnością organizacyjną, m.in. kierując Zespołem ds. Jakości i Programów Kształcenia w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Szczecińskiego, opiekując się specjalnością psychologia kliniczna, czy też organizując spotkania z doradcami zawodowymi poradni psychologiczno-pedagogicznych. Opiekuje się też studenckim kołem naukowym. Jest członkiem trzech towarzystw naukowych (Polskie Towarzystwo Psychologiczne, Polskie Towarzystwo Psychiatryczne, Association For Behavioral& Cognitive Therapies). Jest członkiem międzynarodowej rady naukowej i redakcyjnej czasopisma *Problems of Modern Psychology*. Pani Doktor prowadzi bogatą działalność praktyczną mającą na celu popularyzowanie nauki. Brała m.in. projektach mających na celu promocję zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży oraz aktywizację zawodową osób

bezrobotnych.

Dorobek naukowy Pani Doktor ma, mimo wskazanych uwag, zdecydowanie więcej pozytywnych stron. Projekty badawcze, z zwłaszcza główne osiągnięcie naukowe, wnoszą wiele nowych i ważnych rozwiązań do psychologii klinicznej, ze szczególnym uwzględnieniem psychopatologii wieku rozwojowego. Habilitantka wykazuje się erudycją, a także podjęła ważne i oryginalne badania mające na celu wskazanie czynników ryzyka i czynników ochronnych dla funkcjonowania młodzieży.

Podsumowując, uważam iż dorobek naukowy, dydaktyczny i organizacyjny Pani Doktor Magdaleny Chęć, który był oceniony zgodnie z kryteriami określonymi w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce z późniejszymi zmianami, art. 219., spełnia wymogi stawiane osobom ubiegającym się o stopień doktora habilitowanego i wnoszę o Jej dopuszczenie do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

dr hab. Ewa Zasepa, profesor uczelni